

Szép Ernő: A vőlegény

Szinte riasztóan aktuális, s jó darab: a lesüllyedés ellen mind reménytelenebb küzdelmet vívó család legalább egyik lánya, Kornélka számára kiutat látszik találni. Talán férjhez mehet Rudihoz, a fogászhoz. Rudiról azonban kiderül, hogy számára is a lesüllyedés elleni egyetlen mentésvár lenne a benősülés. Amikorra azonban mindez kiderül, Kornélka épp szerelmesnek hiszi magát Rudiba. Karjaiba, s ezáltal a félvilági életbe veti magát. A harmadik részben pedig a lánya züllésével épp megbékélő családba robban be Rudi, s felélesztve a lányban a második részben talán csak hazudott szerelmet, megmenti őt a zülléstől, azaz egy a szüleiéhez hasonlóan sivár és kilátástalan élet társává emeli.

A Szőke István rendezte előadásban kettős átok ül: a darabértelmezés — fővárosi átlaggal mérve is — túlságosan is éles, a kivitelezés pedig pontatlan ahhoz, semhogy az előadás igazi sikert arathatna. Nem (csak) a társadalmi lesüllyedés rémétől fenyegetett (alsó)középosztályról, hanem mindannyiúnkról szól ez az előadás. Olyannyira éles és kemény, hogy ez az arculcsapás mintegy lehetetlenné teszi, hogy a sértett néző megbocsássa a kivitelezés pontatlanságait. Az első részben, a vőlegény fogadására készülő család otthonában vagy tíz percig csak az ajtók döndülnek, eszeveszett és hisztériás kitörésektől tarkított sürgés-forgás eredményeként születik meg végre egy normális uzsonnához terített asztal. Az eredmény szánalmas, azonban a káosz előzőleg megidézett dermesztő képeihez vetve ez a kevés mindenként tündököl. S hogy ez a kevés is — napjaink valóságához mérten — milyen elmondhatatlanul sok, arról az iszonyatos erőfeszítéssel létrehozott szánalmas formák között vergődök, mert nevelésesen pózoló szereplők árulkodnak. A rendező csatát látszik nyerni, a nézők önmaguk úrhatnamságán nevetnek. (Olyannyira, hogy van aki a nézőtérén nevető társait méregeti botránkozó szemmel, de később ők is feloldódnak, s a siker jószerivel elkerülhetetlennek látszik.) Nem az.

A második résszel sincs látszólag különösebb baj. Csak épp az embernek feltűnik a szintűgy Szép Ernő írta Májussal való tematikus azonosság. S akaratlanul is eszébe jut a szintűgy Szőke István rendezte briliáns Május-előadás, ahol a most Rudit játszó Gáspár Tibornak Román Judit volt a partnere. A két színész, a most színpadon lévő Kováts Adél és Román Judit különbsége magyarázza, hogy ez az előadás, ha nem is ül le, de tempót veszít. Nem a színpadi események nyűgözik le a nézőt, hanem azt várjuk, hogy mi fog történni. S ez a színészi (fél)üresjárat, mely nem elmélyíti, csupán fenn tartja az addigi feszültséget, szinte bohózzattá látszik oldani a harmadik rész — az előadás jóvoltából is csak sejthetően — siralmas nevetésségességét. A nézők kibúvót leltek, talán mégsem róluk szólt a mese, így aligha kárhoztathatók azért, hogy a siker korántsem tomboló.

Sajnálatosan Szőke István elképzelései színpadon nem megvalósulnak, hanem a szereposztás egyenetlenségei miatt jó esetben is legfeljebb ha kikövetkeztethetőek. Holott a nevelésesség és a túlpatetizált tragikum közötti útvonalról, melyen életünk vergődik, rendezőink közül jószereivel ő látszik a legtöbbet tudni. Mindennek megmutatásához azonban a rendező munkájához hasonlóan hajszálpontos színészi játék szükségeltetné, s ennek bizony még a nyomait is nehéz felfedezni a Nemzeti Színház társulatában. Figyelmet érdemel — s a rendező ezirányú felelősségére utalhat —, hogy az előző rendezésében (Osztrovszkij: Erdő) is megmutatózó nyilvánvaló szereposztásbeli tévedése (ott Kubik Anna, itt Kováts Adél) mellett, Timár Éván a túlinstruálás jelei kezdenek mutatkozni. Ráadásul a mind figyelemreméltóbb Gáspár Tibor egyenletes játéka ellenére sem látszott ebben az előadásban olyan alakítás, mely Bregyán Péternek és Mihályi Győzőnek az Erdőben mutatott szerepformálásához hasonlóan mintegy a hátra vette volna a több ponton is egyetlen produkció terhét.

Erdel János